

“Nu skal jeg fortælle dig en historie...” – om at bruge historiefortælling til at lære unge om verdensmålene

Klimakrise, Covid-19-pandemi, plastikforurening, masseuddøen af arter – og jeg kunne blive ved. Udfordringer er der nok af, og spørger man mig, er det derfor ikke underligt, at mange unge ser med bekymrede miner mod fremtiden. Hvor skal man kigge hen for at finde håb? Hvordan kan man vende håbløshed til handlekraft? Og hvordan kan man aktivere de unge og vise dem, at det faktisk er muligt at skabe positive forandringer i verden? De spørgsmål forsøger Verdens Bedste Nyheder¹, Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) og Tuborgfondet at imødekomme og besvare på deres Verdensmålsakademi – en landsdækkende miniuddannelse for unge i verdensmålene. En del af svaret handler om historiefortælling.

Verdensmålsakademiet

Jeg vil fortælle om Verdensmålsakademiet, som jeg selv er en del af. Jeg vil undersøge begrebet historiefortælling, og jeg vil forklare, hvorfor jeg som verdensmålsambassadør bruger historiefortælling til at lære andre unge om verdensmålene. Formålet med denne artikel er dog ikke at give et endegyldigt facit på, hvordan man skal formidle verdensmålene til en ung målgruppe. Formålet er snarere at præsentere en (ud af mange) formidlingsmetoder. Måske kan det

LEA ANNA PETERSEN

Cand.scient.bibl.

Kulturformidler og Verdensmålsambassadør

leap@kb.dk

inspirere andre til også at bruge historiefortælling, når de skal tale om komplekse problemstillinger, som verdensmålene i den grad må siges at være.

Billede 1. Her ses første hold verdensmålsambassadører, som blev uddannet i 2019. Foto: Lasse Bak Mejlvang/Verdens Bedste Nyheder.

Det 18. verdensmål

Nu tænker du måske “Hov, vent. Det 18. verdensmål? Findes der ikke kun 17 verdensmål?” Og jo, det har du ret i. Der er 17 officielle verdensmål (og 169 delmål). Men der findes også et uofficielt 18. verdensmål, og det handler om de unge. For det er de unge, der kommer til at leve med konsekvenserne af klimaforandringerne, biodiversitetskrisen og de mange andre udfordringer, som verden står over for. Men paradoksalt nok nævnes unge kun direkte i fem af de i alt 169 delmål. Derfor foreslog DUF i 2016 et 18. verdensmål. Det uofficielle verdensmål fik titlen “Styrk, inddrag og engager unge”. Med støtte fra Tuborgfondet skabte DUF og Verdens Bedste Nyheder sidenhen et Verdensmålsakademi, som netop bygger på ambitionen om at styrke, inddrage og engagere unge.

På Verdensmålsakademiet, som første gang fandt sted i efteråret 2019 og er igen afholdt i efteråret 2020, skal 75 unge ildsjæle i alderen 16-30 år lære om verdensmål, konstruktiv journalistik, formidling, retorik samt indflydelse og inddragelse af unge. Og efterfølgende skal de nyudklækkede verdensmålsambassadører lære deres nye viden fra sig til andre unge, engagere dem og motivere dem til – på den ene eller anden måde – at arbejde med verdensmålene. En af metoderne til at opnå det er historiefortælling, og begrundelserne for at

bruge lige netop det formidlingsværktøj vil jeg belyse i de følgende afsnit. Men først vil jeg præcisere, hvad jeg mener med historiefortælling.

Billede 2. Det 18. verdensmål.

Fortællingen

Når man taler om historiefortælling og fortælleforskning, vil man ofte tage udgangspunkt i en eller flere konkrete tekster og analysere dem. Det vil jeg ikke gøre. Jeg vil i stedet tale mere generelt om, hvad historiefortælling er, hvorfor vi bruger fortællinger, når vi taler med eller til andre, og hvordan fortællinger virker.

Der findes mange definitioner på, hvad fortællinger er. Taler man fx om mundtlige eller skriftlige fortællinger? Fiktion eller nonfiktion? Den type fortælling, jeg beskæftiger mig med som verdensmålsambassadør – og som denne artikel handler om – er den mundtlige fortælling, som bygger på virkelige hændelser.

Ifølge Iversen (2014) kan man definere en fortælling som en situationet repræsentation af forbundne hændelser. Noget er sket, og det føler vi – af den ene eller anden grund – et behov for at fortælle videre til andre. Ikke mindst de store livsbegivenheder står ofte først i fortællekøen. Et eksempel på en personlig livsberetning kunne være følgende: Det var en mørk og stormfuld novemberaften. Min far var ude at sejle på et af de syv verdenshave, sådan som sømænd ofte er det, så min mor var alene med min bror og søster, da vandet gik. Hurtigt fik hun ringet til min mormor og min farmor (aktionsgruppen), og så vendte hun ellers tilbage til køkkenet for at stege frikadeller til mine søskende. Nogle timer senere blev jeg født på Roskilde Sygehus.

Også den norske forfatter, litterat og lærer Jørgen Moltubak (2017) beskæftiger sig med historiefortælling og beskriver, hvordan en fortælling (som oftest) bygger på fem konkrete kendetegn – tid

(eller kronologi), rum, handling, personer og konflikter/udfordringer. For at få en fortælling til at fungere, forklarer Moltubak, bør man indtænke de fem kendetegn.

Fortællinger og budskaber

Da jeg for noget tid siden spurgte Thomas Ravn-Pedersen, chefredaktør og direktør for Verdens Bedste Nyheder, om, hvorfor vi verdensmålsambassadører skal undervises i historiefortælling, svarede han, at historiefortællingen kan være med til at sætte fokus på løsninger, sammenhold og dialog. Med historiefortælling kan man med andre ord få sine budskaber ud på en anderledes måde, end hvis man blot nævner en masse fakta og viser nogle flotte diagrammer.

Når jeg her taler om budskaber og historiefortælling, skal det ikke forstås, som om der til slut i enhver fortælling skal komme et klart (og ofte moraliserende) budskab, sådan som det ofte er tilfældet i de klassiske fortællegenrer såsom eventyret eller fabelen. Den slags budskaber kan hurtigt føles som en løftet og belærende pegefinger, og det er i min optik ikke den rigtige vej at gå, hvis man vil påvirke andre – og i særdeleshed de unge. I stedet mener jeg, ligesom Moltubak, at:

Man formidler “budskapet” gennem selve fortellingen, ved at leseren eller tilhøreren lever seg inn i personene, ser det de ser, føler og tenker det personene i fortellingen gjør, uten at det nødvendigvis er formulert noe budskap. (Moltubak 2017: 24)

Som verdensmålsambassadør er mit formål med at bruge historiefortælling ikke at skabe en endegyldig konsensus om, at verden hænger sammen på en helt bestemt måde, og dermed basta. Formålet er at præsentere en anderledes indgang til et kompliceret stofområde. Med 17 hovedmål, 169 delmål og utallige indikatorer er verdensmålene en kolossal mundfuld at sluge – for ikke at sige forstå. Historiefortælling kan hjælpe forståelsen på vej. Men historiefortælling kan også noget andet. Franck og Osbeck (2016) forklarer, at man ved hjælp af bl.a. historiefortælling kan forme en egentlig bæredygtighedsdidaktik. De skriver:

Rather it has to be apprehended as one method (amongst others) for developing a sustainability didactics where different visions for the future are allowed to be cultivated side by side, and where children can get inspiration to express personal opinions and arguments in

relation to such visions, reflecting upon other people's and their own values and life-views, at the same time as nurturing a respect for ideas and visions and dreams, those of others as well as the ones embraced by oneself. (Franck & Osbeck 2016: 141)

I fælles mål for danskfaget lægges der også vægt på elevernes evner til at fortælle, argumentere og lytte. Her hedder det bl.a., at eleverne skal “[...] lære at fortælle historier om deres oplevelser, hverdagsliv og særlige begivenheder i deres liv. I hele skoleforløbet indgår mundtlige aktiviteter som at lytte, tale og producere fortællinger” (Børne- og Undervisningsministeriet 2019: 100).

Frygt eller håb?

Et dilemma, som jeg ofte står over for i mit virke som verdensmålsambassadør, handler om, hvorvidt jeg skal tale til frygten eller håbet i folk. Den unge svenske aktivist Greta Thunberg har gjort det til sin mærkesag at kæmpe for klimaet ved især at tale til frygten i os (og ikke mindst i de voksne), og man må sige, at hun er nået langt med den taktik. Hendes kampe har bragt hende på forsiden af alverdens aviser, ind i diverse tv-studier og helt op på talerstolen til FN's klimatopmøde i New York. Greta Thunbergs dagsorden har også haft indflydelse herhjemme i Danmark. Det så man bl.a. op til folketingsvalget i 2019.

Personligt er jeg ikke overbevist om, at frygten altid er den rigtige følelse af tale til. For frygt kan også føre til apati, og det har verden ikke brug for. Verden har brug for, at vi handler, og at vi tror på, at vores handlinger batter. “Håbet driver os frem, trods alle dystre prognoser. Det skaber mening og sammenhæng – mellem os selv og omverdenen, mellem nutid, fortid og fremtid. Uden håbet ville alt gå i stå” (Bygaard 2014: 6). Som jeg skrev indledningsvis i denne artikel, er det den unge generation, der kommer til at leve med konsekvenserne af verdens store udfordringer. Og netop derfor er det vigtigt at åbne for håbet hos dem.

Historiefortælling i praksis

Nu har jeg bevæget mig rundt om begrebet historiefortælling, og afslutningsvis vil jeg forklare, hvordan jeg vil bruge historiefortælling i praksis, når jeg som verdensmålsambassadør skal ud på diverse folke-, fri- og ungdomsskoler og fortælle eleverne her om verdensmålene.

Helt konkret vil jeg bruge oplevelser fra mit eget liv og sætte dem ind i en kontekst, der handler om verdensmålene. Samtidig vil jeg beskrive, hvad historiefortælling går ud på, hvorfor jeg bruger historiefortælling, når jeg taler om verdensmålene, og hvordan eleverne selv kan bruge historiefortælling. Eleverne vil herefter få til opgave at finde en historie fra deres eget liv, som kan relateres til et eller flere af verdensmålene. Historien skal de arbejde på i danskundervisningen, og efter en uge sluttet forløbet af med, at eleverne præsenterer deres historier for klassen.

Gennem forløbet kommer eleverne til at arbejde med brugen af sproglige billeder, kropssprog og stemmeføring, og de får erfaring med at tale til et publikum, lytte til andre og give feedback. På den måde bliver eleverne både skabere af deres egne historier og medskabere af andres. Og de kan få verdensmålene ind under huden.

Min historie

En af de historier, jeg selv ofte bruger, når jeg er ude som verdensmålsambassadør, handler om engang, jeg som barn var på skiferie i Norge med min familie. For oppe i Norges fjelde blev de første byggesten til mit liv som naturaktivist lagt. Det skete en frostkold og klar aften, hvor min mor og jeg satte os for at løbe en aftentur på vores langrendsski. Vi var sådan cirka nået halvvejs på ruten, da vi pludselig hørte ulvehyl i nærheden. Vi standsede op og lyttede. Det var helt vildt. En smule uhyggeligt, men mest af alt enormt fascinerende.

Et par uger efter vores skiferie hørte jeg igen ulve, men denne gang var det i TV Avisen. TV Avis-værten kunne fortælle, at nogle landmænd oppe i Norge var begyndt at skyde ulve. Jeg blev stik-tosset. Hvad bildte de sig ind?! Så næste dag startede jeg en underskriftsindsamling på min skole. For de skydegale nordmænd skulle stoppes!

Lyt til fortsættelsen af min historie.

Den kan ses og høres her:

www.youtube.com/watch?v=39b7cGqKemQ

Billede 3. Det 15. verdensmål.

Afrunding

Som verdensmålsambassadør er det ens opgave at fortælle historier. For med historiefortælling kan man på en underholdende måde skabe en forbindelse mellem et komplekst stofområde (i dette tilfælde verdensmålene), ens egne oplevelser og erfaringer og publikums referenceramme, deres verden og virkelighed. I den forbindelse er det også vigtigt at se på samspillet mellem fortælleren og publikum. En fortæller, der forstår sit publikum og dettes verden, er så at sige foran på point. Derfor lægger Verdensmålsakademiet vægt på unge-til-unge-kommunikation. For som ung er man ofte mere tilbøjelig til at lytte til andre unge, og i hvert fald vil man have nemmere ved at sætte sig i den anden unges sted. Men det skal også siges, at mit ærinde med at tale om historiefortælling i denne artikel ikke er at påstå, at historiefortælling er den eneste rigtige måde at formidle verdensmålene på til en ung målgruppe. Det findes der mig bekendt intet belæg for at påstå. Mit ærinde er at inspirere. Lige som jeg inspirerer, når jeg fortæller historie.

Noter

1. Verdens Bedste Nyheder er en nonprofitorganisation og et uafhængigt medie, der laver journalistik og kampagner om fremskridt og løsninger på verdens udfordringer <https://verdensbedstehenyheder.dk/>.

Litteratur

- Bygaard, B. (2014). *Håb*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Børne- og Undervisningsministeriet (2019). *Dansk – Faghæfte 2019*. Lokaliseret d. 10. maj 2020 på <https://emu.dk/sites/default/files/2019-08/GSK-Fagh%C3%A6fte-Dansk.pdf>.
- Franck, O. & Osbeck, C. (2016). Challenging the concept of ethical literacy within Education for Sustainable Development (ESD): storytelling as a method within sustainability didactics. *Education* 3-13, 46(2), 133-142.
- Iversen, S. (2014). Fortællinger og retorik. I: Lund, M. & Roer, H. (red.), *Retorikkens aktualitet: Grundbog i retorisk kritik* (s. 353-376). København: Hans Reitzels Forlag.
- Moltubak, J. (2017). *Fortellemagi: Kunsten å bruke fortellinger i formidling*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.